



CESARE PAVESE

Italijanski pesnik, pripovednik, esejist in prevajalec Cesare Pavese je bil rojen 9. septembra 1908 v kraju Santo Stefano Belbo v okolici Cunea. Sprva je vneto študiral klasične književnosti in tudi angleško, kmalu pa ga je prevzela zlasti ameriška literatura, ki ji je posvetil skoraj ves svoj čas in zaman upal na štipendijo na kolumbijski univerzi. Diplomiral je na turinski filozofski fakulteti z nalogo o Waltu Whitmanu. Ker ni dobil mesta asistenta na univerzi, se je začel poklicno ukvarjati s prevajalstvom in se povezal z različnimi založbami kot prevajalec, svetovalec in urednik. Obenem je veliko pisal in najprej objavjal v revijah. Zaradi svojih življenjskih in političnih nazorov, ki niso bili pogodu fašističnemu režimu, so ga leta 1935 zaprli in ga obsodili na tri leta konfinacije na jugu Italije. Vendar so ga že naslednje leto izpustili, in šele takrat, ko se je vrnil domov v Turin, je izvedel, da se njegova zaročenka pripravlja na poroko z drugim. To ga je silno potrlo in spravilo v strašno stisko. Veliko razočaranje so mu pomagali preboleti intenzivno prevajalsko delo in pisateljski vidnejši uspehi. To pa se ni zgodilo kako desetletje pozneje, in sicer leta 1950, ko je po hudem sentimentalnem porazu vnovič zapadel v depresijo. Nesrečno se je zaljubil v ameriško igralko Constance Dowling, za katero je napisal nekaj scenarijev in tudi cikel vznesenih pesmi, ki so v najrazličnejših prevodih in z najrazličnejšimi komentarji po njegovi smrti tako rekoč prepotovale svet. Čeprav so mu junija istega leta podelili nagrado strega za roman *La bella estate* (*Lepo poletje*), si ni opomogel, marveč je 26. avgusta 1950 ponoči v turinskem hotelu Roma naredil samomor.

Najdlje je živel v Turinu, tam neutrudno delal ter si zelo pridno utiral pot do velikih prevajalskih in literarnih priznanj. Prevedel je več ducatov ameriških in angleških knjig. Napisal je pesniško zbirko, kar nekaj romanov, pa pripovednih del in esejističnih knjig, ki so knjižno izšle delno pred njegovo smrtjo in delno po njej. Med njimi kaže omeniti vsaj kak naslov: vsekakor zbirko pesmi *Lavorare stanca* (*Delo utruja*), ki je izšla leta 1936 v Firencah v 180 izvodih (z besedo: sto osemdeset, kar je za današnje pojmovanje naravnost ... pretresljivo malo, saj je bilo tudi takrat Italijanov vsaj dvajsetkrat več kot Slovencev) in bila nato ponatisnjena z večjim izborom pesmi leta 1943 pri založbi Einaudi v Turinu, kjer je bil Pavese redno zaposlen. Izpopolnjenih izdaj ponatisov z novimi naslovi in novimi spremnimi besedami je izšlo medtem še in še. Kmalu po njegovi smrti drobna pesniška zbirka *Verrà la morte e avrà i tuoi occhi* (*Prišla bo smrt in imela bo tvoje oči*), 1952. Prozna dela, prav tako večkrat ponatisnjena, pa: *Paesi tuoi* (*Tvoje dežele*), 1941; *Feria d'agosto* (*Augustovski dopust*), 1946; *Dialoghi con Leucò* (*Pogovori z Leucòjem*), 1947; *Prima che il gallo canti* (*Praden bo petelin zapel*), 1948; *La bella estate* (*Lepo poletje*), 1949, in *La luna e i falò* (*Mesec in kresovi*), 1949. Navedla bom še nekatere od številnih postumnih objav: *La letteratura americana e altri saggi* (*Ameriška književnost in drugi eseji*), 1951; *Il mestiere*

di vivere – *Diario 1935–1950* (Obrt, imenovana življenje – Dnevnik 1935–1959) in seveda še antološko zbirko *Le poesie* (Pesmi) iz leta 1998, ki je izšla pri založbi Einaudi. V njej so zbrane skoraj vse Pavesejeve pesmi: od tistih, objavljenih v prvencu *Delo utruja*, iz leta 1936, ki je izšel pri florentinskem založniku Parentiju (ponatis leta 1943 pri Einaudiju), in vseh neštetihi razširjenih in obogatenih ponatisih, tudi pesmi pred in okrog že omenjenega prvenca, pa dodane cenzurirane in seveda še postumno izdane pesmi; to je sicer že omenjena zbirčica *Prišla bo smrt in imela bo tvoje oči ter cikel* *La terra e la morte* (Zemlja in smrt). Slednji je bil za življenja pisca objavljen v 4., 5. in 6. številki (aprila, maja in junija 1947) padovanskega trimesečnika *Rivista d'Umanità Lettere ed Arti* (Revija za humanizem, leposlovje in umetnost). Prevedene pesmi so iz že omenjene antološke zbirke *Pesmi*, ki je izšla pri Einaudi v Turinu leta 1998, v zelo elegantni žepni izdaji na čudovito mehkem in lahkem papirju. Pravi užitek za oči in dotik.

350 strani, cena knjige: 10.000 lir ali približno 5 evrov. Koliko tolarjev je to, pa izračunajte sami. Znesek utegne postaviti na laž slovenski rek, za malo denarja malo muzike.

Zemlja in smrt

Rdeča zemlja, črna zemlja,
ti prihajaš iz morja,
iz ožgane zelenine,
kjer so davne besede
in krvavo garanje
in gorečke med kamnjem –
ne veš, koliko morskih
besed in truda prinašaš,
ti bogata kot spomin,
kot gole poljane,
ti trda in zelo sladka
beseda, pradavna po krvi,
zbrani v očeh,
mlada kot sadež,
ki je spomin in letni čas –
tvoj dih počiva
pod avgustovskim soncem,
olivi tvojega pogleda
pomirjata morje
in ti živiš in se prerajaš
in nas ne čudiš, gotova
kot zemlja, temna
kot zemlja, stiskalnica
letnih časov in sanj,
ki se mesecu razkriva
navdse stara, kot
roke tvoje matere,
kot kotanja žerjavnice.

(27. oktobra 1945)

Ti si kot zemlja,
ki je še nihče ni izrekel.
Ti ne pričakuješ nič
drugega razen besede,
ki bo privrela iz dna
kot sadež med veje.

Do tebe privrši veter.
Obdajajo te suhe in mrtve
stvari, ki jih odnaša veter.
Prastari udi in besede.
Ti se treseš poleti.

(29. oktobra 1945)

Tudi ti si grič
in kamnata steza
in igra v trstju,
in poznaš vinograd,
ki ponoči molči.
Ti ne zineš besede.

Je molčeča zemlja,
ki pa ni tvoja.
Je molk, ki traja
na rastlinah in gričih.
So vode in polja.
Si zaprta tišina,
ki ne zamre, si temna
usta in oči. Si vinograd.

To je zemlja, ki čaka
in ne izreče besede.
Minili so dnevi
pod žgočimi nebesi.
Ti si se igrala z oblaki.
To je slaba zemlja –
tvoje čelo to ve.
Tudi to je vinograd.

Spet boš našla oblake
in trstje in glasove
kot lunino senco.
Našla boš spet besede
onkraj kratkega in
nočnega življenja iger,
onkraj žarečega otroštva.

Molčanje bo sladko.
Si zemlja in vinograd.
Žgoča tišina
bo sežgala polje kot
večerni kresovi.

(30.–31. oktobra 1945)

Imaš obraz iz klesanega kamna,
kri trde zemlje,
prišla si iz morja.
Vse sprejmeš in motriš
in odvrtaš od sebe
kot morje. V srcu
imaš tišino, imaš požrte
besede. Temna si.
Zate je jutro tišina.

In si kot zemeljski
glasovi – udarec
vedra v vodnjaku,
pesem o ognju,
zamolkel padec jabolka;
resignirane in temačne
besede na pragih,
otroško vreščanje – stvari,
ki nikoli ne preminejo.
Ti se ne spreminjaš. Mračna si.
Zaprta klet si,
z ilovnatim podom,
kamor je nekoč stopil
bosonogi otrok, in tega
se še vedno spominja.
Temna soba si,
na katero vedno pomislimo,
kot na staro dvorišče,
kjer se je daniło.

(5. novembra 1945)

Ti ne veš za griče,
kjer smo prelivali kri.
Vsi skupaj smo zbežali,
vsi skupaj smo zavrgli
orožje in ime. Neka ženska
nas je gledala, kako bežimo.
Le eden od nas
se je ustavil s stisnjeno pestjo,
videl je prazno nebo,
sklonil je glavo in umrl
pod zidom, molče.
Zdaj je krvava cunjia
in svoje ime. Neka ženska
nas čaka na gričih.

(9. novembra 1945)

Iz soli in zemlje
je tvoj pogled. Nekega dne
si prikapljala iz morja.
Na tvoji strani
so bile tople rastline,
še vedno dišijo po tebi.
Agava in oleander.
Vse zaobjemaš v očeh.
Iz soli in zemlje
so tvoje žile, dihanje.

Kot topla sapica,
senca v pripeki –
vse zaobjemaš.
Si hripav glas
dežele, krik
skrite prepelice,
hlad kamna.
Dežela je garanje,
dežela je trpljenje.
Z nočjo obmolkne
kmetovo pehanje.
Si veliki trud
in noč, ki nasiti.

Kot skala in kamen,
kot zemlja si zaprta;
premetavaš se kot morje.
Ni besede, ki bi te lahko
posedovala in ustavila. Kot
zemlja sprejemaš udarce
in jih spreminjaš v življenje,
v dihanje, ki boža, v molk.
Vroč si kot morje,
kot sadež na školju,
in ne rečeš niti ene besede
in nihče ne govori s tabo.

(15. novembra 1945)

Vedno prihajaš iz morja
in imaš njegov hripav glas,
vedno imaš skrivnostne oči
žive vode med robidjem,
in nizko čelo kot
nebo z nizkimi oblaki.
Vsakokrat oživiš
kot nekaj davnega
in divjega, že znanega
srcu, ki se stisne.

Vsakič gre za razhajanje,
vsakič gre za smrt.
Mi smo se vedno bojevali.
Kdor se odloči za spopad,
je okusil smrt
in jo nosi v krvi.
Kot dobri nasprotniki,
ki se ne sovražijo več,
mi imamo isti glas,
isto bridkost in živimo
drug drugemu nasproti
pod tem ubogim nebom.
Med nami nobenih pasti,
nobenih nekoristnih reči –

zmerom se bomo bojevali.
Še se bomo bojevali,
bojevali se bomo vedno,
ker iščemo spanje
zraven smrti
in imamo hripav glas,
nizko divje čelo
in enako nebo.
Zaradi tega smo bili ustvarjeni.
Če ti ali jaz podleževa v spopadu,
sledi dolga noč,
ki ni mir ali premirje
in ni prava smrt.
Tebe ni več. Roke
se zaman zvišajo.
Dokler naše srce trepeta.
Izgovorili so tvoje ime.
Smrt se spet začinja.
Neznana in divja stvar
spet si se rodila iz morja.

(19.–20. novembra 1945)

In tako mi, strahopetci,
ki smo ljubili šelestenje
večera, hiše,
steze nad reko,
rdeče in nesnažne luči
tistih krajev, zamolčano
in omiljeno bridkost –
mi smo stegnili roke
k živi verigi
in obmolknili, srce pa
nam je krvavo vzdrhtelo,
in ni bilo več miline,
nismo se več podali
po stezi nad reko –
– nič več hlapi, vedeli smo,
da smo sami in živi.

(23. novembra 1945)

Si zemlja in smrt.
Tvoj letni čas je tema
in tišina. Ni je stvari,
ki bolj kot ti je
daleč od jutra.

Ko se zdi, da se prebuaš,
si zgolj bolečina,
imaš jo v očeh in v krvi,
a je ne čutiš. Živiš,
kot živi kamen,
kot trda zemlja.

In odevajo te sanje,
gibi, ječanje, o katerih
nič ne veš. Bridkost
kot jezerska voda
trepeta in te obdaja.
To so krogi na vodi.
Pustiš, da izginejo.
Si zemlja in smrt.

(3. decembra 1945)

Iz italijanščine prevedla Jolka Milič